

שמעתי בילדותי מפה קדוש הרב האי גאון קדוש עליון מורנו הרב הלל ליכטנשטיין זצ"ל מקאלאמעא, כי בא אליו איש אחד ושמו "יוסף" והיה מגדל חזירים, והוכיחו על פניו כדרכו בקודש, ופתח פיו בחכמה לפרש הקרא בפרשה זו (ויגש פרק מ"ז פסוק י"ח): "ויאמרו לו וכו' כי אם תם הכסף ומקנה הבהמה וכו' לא נשאר לפני "אדוני" בלתי אם גויתנו וכו'", ומילת "אדוני" לכאורה שפת יתר.

אמנם נודע כי במצרים היה חזירים לרוב, ובמקראות שלפנינו אינו נזכר שהביאו לפני יוסף חזירים שלהם בעד הלחם, אמנם הדבר נכון כי יוסף לא רצה לעשות סחורה בחזירים. וזהו שאמר לא נשאר לפני "אדוני", דייקא לפני "אדוני", שאין אתה חפץ לסחור עם חזירים, על כן לא נשאר לנו בלתי גויתנו.

וסיים הגאון הקדוש את מאמרו ואמר, זה יתכן אם "יוסף" אינו מגדל חזירים, אכן אם יוסף מגדל חזירים שוב מיותר זה "אדוני", עד כאן דברי פי חכם חן.

הגאון רבי יצחק קליין ז"ל

קובץ "המגיד", חוברת ג', דף י"ז

[גן יוסף" (ב"ב תשנ"ח) ע' תי"ד, אות ב']

זכיתי לשמוע מפה קדוש הגה"ק אדמו"ר מהר"א זצ"ל מסאכטשוב בעת שלמדתי אצלו בעיר נאשעלסק [בשנת תרל"ט]. במה שכתב רש"י ז"ל (ריש פר' ויחי) למה פרשה זו סתומה לפי שכשנפטר יעאצ"ה נפתם עיניהם ולבן של ישראל מצרות השעבוד. והקשו הא לא הי' שיעבוד כל זמן שאחד מן השבטים קיים, ותירץ כבוד קדושתו זצ"ל דהנה שם המדינה הי' נקרא מצרים לשון מיצר וגבול. דהרי לא ירד בה גשמים אלא הנילום משקה אותה. וממילא לא הי' לה חיבור השפעה משמים שהוא בלי גבול ומיצר. אמנם יעקב אבינו ע"ה שהי' מובטח מהשי"ת לתת לו נחלה בלי מצרים, משום הכי כשבא למצרים פסק הרעב ונתבטל שם מצרים. וכיון שנפטר יעקב

אע"ה נתבטל השפעה זו וממילא חזר לה שם מצרים והתחיל עתה גלות מצרים שהי' מביאן לידי צרות השיעבוד. עכדה"ק.

הגאון רבי אברהם יהושע פרידמן זצ"ל

"זכרון אברהם" (לובלין תרצ"ז) דף ז'

הנה המלה

שמעתי מפה קדוש אאמו"ר (הגאון רבי יצחק הכהן פייגנבוים זצ"ל) בפ' ויחי **ברש"י** ז"ל למה פרשה זו סתומה כיון שנפטר יעקב אע"ה נסתמו לבם ועיניהם של ישראל מצרת השעבוד, דמחוסר הכנה דמה ענין זה לזה, ואמר דרש"י ז"ל כתב בפ' ויקרא דהפסקות משמשות להתבונן בין פרשה לפרשה, וזה הוא הרמז דכיון שנסתמו עיניהם ולבם של ישראל שוב לא היו יכולים להתבונן מפני שהבינה היא בלב לכן פרשה זו סתומה ודפח"ה.

הרה"ג ר' ישראל איסר פייגנבוים ז"ל

"אור פני יצחק" (ירושלים תשנ"ב) עמ' פ'

בזוה"ק (ויחי רכ"א ע"ב) אי' עה"פ (בראשית מז, כט): ויקרבו ימי ישראל וגו'. וכי בכמה יומי מית בר נש, והא בשעתא חדא ברגעא חדא מית ונפיק מעלמא, אלא הכי תאנא, כד קב"ה בעי לאתבא רוחיה לי' כל אינון יומין דקאים בר נש בהאי עלמא אתפקדן קמיה ועאלין בחושבנא וכו' עכ"ל"ק. ונראה הפירוש, דהנה כתיב (קהלת ה', טו): כלעומת שבא כן ילך וגו'. ונראה בביאורו, דהנה ידוע מה שכתוב בזוה"ק עה"פ (בראשית כד, א): בא בימים, שכל הימים נשארים בהוויתם, וזה הפירוש: ויקרבו ימי וגו', שהאדם כשמת ורוצה לשוב למקורו, צריך לעבור על הימים עד תחילת הוויתם בעת נולד ובא ממקורו העליון לעוה"ז, ובאותו דרך עצמו כשבא דרך שם ישוב, ולכן קודם פטירתו מתקבצין כל הימים אליו, כי דרך מעברו בפטירתו שהולך מהעוה"ז לעוה"ב, הוא דרך כל אותם הימים עד יומו הראשון שהיה תינוק בן יומו, ומשם עולה למעלה אל המקום אשר לוקח משם, וע"כ צריך האדם לתקן את כל ימי נעוריו ולנקותם מחלאת החטא, שלא יהיה לו שום מעכב בדרך מהלכו לשוב למקורו בעת פטירתו, ומי שסיגל כל ימיו במצוות ומעש"ט, יש לו דרך ישרה ומעבר נכון דרך הימים שלו, אמנם מי שהשחית את ימיו בעבירות, ומילא דרכו צורי נגף ואבני מכשול, א"א לו לעבור עד יתמרק מחטאיו ויסקל את דרכו לשוב למישור, ואז יוכל לעלות, וע"כ אי' עה"כ: מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה, כי עליית האדם לשמים הוא דרך כל הוויתו עדי ראשית מציאותו שהיא המילה כדאי' בספה"ק דהתחלת הופעת נפש הקדושה באדם הוא בשעת המילה, ואח"כ מופיעה בו נפש הקדושה לאט לאט בכל פעם יותר לפי שיעור

הזדככותו והסתגלותו בתורה ומעש"ט, וע"כ כשחוזר לעלות צריך לחזור דרך כל המקומות שבא.

שו"ת "ארץ צבי" (קוז'גלוב) ח"ב, ע' שע"ג

בפטירתו של יעקב אבינו ע"ה כתוב (בראשית מ"ז): "ויקרבנו ימי ישראל למות" וגו', והקשה בזוה"ק, משום מה כתיב ויקרבנו ימי ישראל ולא כתיב יום ישראל, וכי בכמה יומי מת בר נש, והא בשעתא חדא ברגעא חדא מת ונפיק מעלמא, יעי"ש מה שתירץ בזה.

ונראה לפרש עפ"י מה שהוכיח הנביא [זכריה י"א] ואכחיד את שלשת הרועים בירח אחד, ודרשו חז"ל דקאי על משה אהרן ומרים, כמבואר בגמרא [תענית מ]. ובמד"ר [שה"ש פר' יג] ופריך בגמ' והא לא מתו אלא בשנה אחת (מרים בניסן, אהרן באב ומשה באדר), ואמרו שם בשם רבי יוסי, ג' פרנסין טובים עמדו לישראל ואלו משה אהרן ומרים, ובזכותן ניתנו להם ג' מתנות טובות, הבאר בזכות מרים, המן בזכות משה, ענני כבוד בזכות אהרן וכו'. ובמד"ר שם איתא בזוה"ל מתה מרים נפסקה הבאר וכו' וחזרה בזכות משה ואהרן, מת אהרן נסתלקו ענני הכבוד וכו' וחזרו שניהם בזכות משה, מת משה נסתלקו שלשתן ושוב לא חזרו, עכ"ל. וע"ז נאמר ואכחיד את שלוש הרועים בירח אחד, דע"י הסתלקותו של משה רבנו, נחשב כאילו מתו כולם ביחד, דבסילוקו נסתלקו כל הג' מתנות טובות כמבואר. נמצא דלפעמים בהסתלקות צדיק משרידי הדור הקודם, הרי אז מסתלקים מן העולם צדיקים רבים מהדורות הקודמים, שבמעלותיהם וקדושתם הגנו על הדור.

ובמזן כן יש לפרש ביעקב אבינו ע"ה, דידוע שמידת אברהם אבינו היתה חסד, יצחק אבינו גבורה, ויעקב אבינו תפארת, הכלול משניהם. ע"כ כל זמן שהיה יעקב חי, היה כולל במדתו, וחיבר בתוכו את מידותיהם של אבותיו אברהם ויצחק, וכאילו היו אברהם ויצחק חיים בעלמא הדין. אבל בהסתלקותו של יעקב, נסתלקו כולם, עם סילוק מידת התפארת שכללה ג"כ את מידת החסד והגבורה.

והנה איתא במד"ר [תולדות ס"ג ב'], יעקב נקרא שמו ישראל דכתיב [בראשית ל"ב]: "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל", יצחק נקרא שמו ישראל דכתיב [שמות א']: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב" (הרי שיעקב הוא בכלל בני ישראל, בנו של יצחק שנקרא ג"כ ישראל). אברהם נקרא ישראל. ר' נתן אומר מילתא עמיקתא הוא דכתיב [שמות י"ב] "ומושב בני ישראל אשר ישבו בארץ מצרים שלושים שנה וארבע מאות שנה", (דהגלות התחיל מלידת יצחק וע"ז נאמר ומושב בני ישראל, היינו יצחק בן ישראל, אברהם שנקרא ג"כ ישראל), עכ"ד המדרש. ואם כן, לפי המתבאר, הרי השם ישראל כולל כל האבות אברהם יצחק ויעקב,

וכשקרב יום הסתלקותו של יעקב אבינו ע"כ הרי קרבו ימיהם של כל האבות, ולכן אמר הכתוב: ויקרבו ימי ישראל "לשון רבים", ובזה מתורץ שפיר תמיהת הזוהר הקדוש.

הגה"צ רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל
גאב"ד העדה החרדית
"אשכבתיה דרבי" (ב"ב תשמ"ו) ח"א, ע' קמ"ג

בפסוק (בראשית מז, כט) "ועשית עמדי חסד ואמת", וברש"י "חסד ואמת — חסד שעושין עם המתים הוא חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום גמול" (ע"פ ב"ר צו, ה). איתא בספח"ק לבאר ענין זה בדרך המוסר: "יעקב" רומז לתורה — "איש תם יושב אהלים" — אהלו של שם ועבר. התורה הקדושה מבקשת ומתחננת — "ועשית עמדי חסד ואמת", חסד של אמת בלי תשלום גמול, דהיינו ללמוד שלא בכוונת קבלת פרס, כדאיתא באבות (פ"א מ"ג): "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על-מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא ע"מ לקבל פרס", והוא חסד של אמת שאינו מצפה לתשלום גמול. וזה נרמז בתשובת יוסף ליעקב — "אנכי אעשה כדברידך", שתיבת "אנכי" מיותרת, שהרי דיבר לנוכח אביו, והל"ל אעשה כדברידך, אלא דאנכי רומז לאנכי ה' אלוקידך, שאכן אעשה כדברידך ואעבוד את בוראי שלא ע"מ לקבל פרס.

ולעניננו אפשר לפרש ענין זה שאינו מצפה לתשלום גמול, דבאופן הרגיל תשלום גמול היינו שלאחר גמר וסיום הדבר מצפים לתשלום וגמול, ולכן רמזה לנו התורה, שבלימוד התורה הקדושה, אין צריך להיות "מצפה" לתשלום גמול, לחכות לשכר ותשלום על לימוד התורה, אלא התשלום הוא כבר באמצע ותוך כדי הלימוד, שהחיות והשמחה הנשפעת מלימוד התורה, וההנאה וקורת רוח הבאה ע"י עסק התורה, הוא הגמול והשכר על לימוד התורה, וזה כבר מקבלים בעת הלימוד, ואין צריך לחכות ולצפות לגמול הבא אחרי המעשה של לימוד התורה.

כ"ק מרן אדמו"ר מויז'ניץ שליט"א
בשיחת-קדשו לבחורי הישיבה אחר חנוכה תשמ"ח
"צעירי ויז'ניץ", טבת תשס"ב, עמ' ד'

"ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך בעוד כברת ארץ לבא אפרתה ואקברה שם בדרך אפרתה הוא (קרי: היא) בית לחם" (בראשית מ"ח ז). רש"י (שם, ד"ה ואני וכו') מביא את המדרש: "ואף על פי שאני מטריח עליך להוליכני להקבר בארץ כנען ולא כך עשיתי לאמך, שהרי סמוך לבית לחם מתה..."

ולא תאמר שעכבו עלי גשמים מלהוליכה ולקברה בחברון, עת הגריד היה, שהארץ חלולה ומנוקבת כקברה... וידעתי שיש בלבך עלי, אבל דע לך שעל פי הדבור קברתיה שם שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נכזראדן, והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים שנאמר: "קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה וגו'", והקב"ה משיבה: 'יש שכר לפעולתך נאם ה' ושבו בנים לגבולם'. עד כאן לשון רש"י הק'.

האחרונים תמהים על דו שיח זה שבמדרש. מדוע היה צריך יעקב להזכיר את כל המניעות שהיו יכולות להיות לו לקבור את רחל במערת המכפלה, כמו מזג אוויר חורפי או מרחק הדרך, ולהדגיש ליוסף שכל המניעות האלו לא היו ובעצם היה יכול בקלות לקברה שם, אלא שהיה אנוס על פי הדיבור? מדוע לא היה די ליעקב לומר ליוסף שהיה אנוס על פי הדיבור? הלוא אין סוף לתירוצים שהיה יכול יעקב לומר, כמו שהיה חולה וכדומה, ולשלול גם אותם ומה מוסיפה הזכרת המניעות שלא היו?

שמעתי בצעירותי מהגאון החסיד ר' חיים שמואלביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר:
ננסה להמחיש את המושג 'אנוס על פי הדיבור' שבעטיו קבר יעקב את רחל בדרך. סביר להניח שיעקב שמע בת קול האומרת לו שלא לקבור את רחל במערת המכפלה אלא במקום הימצאו בדרך. נצייר לעצמנו את מצבו של יעקב, בעל משפחה המטופל בילדים וברכוש רב — צאן ובקר, המיטלטל בדרכים עם כל הכבודה, שלפתע מתה עליו אשתו תוך כדי לידת בנו הקטן בנימין. בעת הזו הוא שומע בת קול האומרת לו: קבור את רחל כאן! היו הרבה אינטרסים אישיים ליעקב לשמוע בת קול שכזאת והנגיעה האישית שלו לשמוע לבת הקול היתה גדולה. יעקב היה צריך לבחון את עצמו היטב האומנם שמע את הבת-קול ואין כאן שום דמיונות, או שמא בגלל טורח הדרך, מזג האוויר והצער הרב אין בכוחו לטרוח ולהמשיך הלאה עד לחברון. יעקב רצה להבהיר ליוסף שבאמת לא היתה לו כלל נגיעה אישית בקבלת ההחלטה — מזג האוויר היה יפה, הדרך קצרה ושום נגיעה אישית לא השתרבבה להחלטתו לקברה בו במקום. וחזינן עד היכן הדברים מגיעים בנושא זה של נגיעה אישית, עד שיעקב צריך היה לשכנע את יוסף שלא לקה בדבר הזה ומעשהו היה כל כולו לשם שמים.

כ"ק מרן אדמו"ר מטאלנא שליט"א

"המה ינחמוני" (ירושלים תשס"א) ח"א, ע' קצ"ד

"וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה". לפי פשוטו של מקרא להבין בעי איך לא הכירם והלא היו רגילים אצלו. ויש לומר שנתעלה עכשיו למדרגה גדולה

ביותר שהשכינה היתה מראשותיו, וכן הזכירו הכתוב כאן בתואר המעלה **ישראל**, ומחמת שהיה במדרגה נשגבה כזאת לא הכיר צורת אדם.

ויש לומר עוד, דמחמת שהיו עוסקים בעניני המלוכה היו משנים את מלבושיהם, וכדרך שמצינו (סוטה מ"ט ע"ב) שהתירו לאבטולוס בן ראובן לספר קומי מפני שהיה מקורב למלכות. אבל בבואם לפני יעקב בדרך כלל היו חוזרים ולובשים בגד יהודי, ועכשיו כשהגיעה לאזני יוסף ידיעה פתאומית הנה אביך חולה לקחם מיד עמו והביאם לפני יעקב מבלי שהיה להם פנאי להתלבש כראוי, ולזה שאל יעקב מי אלה הלובשים מלבוש נכרים. והתנצל יוסף ויאמר **בני הם אשר נתן לי אלקים בזה**, לכן הם מלובשים כאנשי המקום, ויאמר קחם **נא אלי** שיתלבשו כמותי, ואז ואברכם.

כ"ק מרן אדמו"ר מצאנזקלויזנבורג זצוק"ל

שיעור חומרש"י ויחי תש"י

[ד"ת-ארה"ב, תשס"א גל' י', ע' 6]

"הילדים הם העיקר, הדור הצעיר הוא תקוות עתידנו" נהג (הגאון מפוניבז' זצ"ל) לשדל ולפיים במתק שפתיו את יהודי עירו. באחת מדרשותיו הצביע לפנייהם על פסוק בחומש, פרשת ויחי, כשיעקב אבינו הרעיף ברכתו על ראש בנו יוסף הצדיק: **"ויברך את יוסף ויאמר... המלאך הגואל... יברך את הנערים..."** והיכן הברכה ליוסף גופו אלא, הסביר בהתרגשות, הברכה הטובה ביותר בשביל אב יהודי היא כשבניו מכורכים! [מפי רבי אייזיק אזבאנד].

הרב אהרן סורסקי הי"ו

"הרב מפוניבז'" (בני-ברק תשנ"ט) ח"א, ע' ק"פ

כשהביא יוסף את בניו ליעקב אבינו שיברכם קודם מותו, וברכם **המלאך הגואל אותי יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי וגו'**, והתמיהה גלויה לעין כל דפתח ואמר **שמי ואח"כ ושם אבותי**.

אמנם ידוע שאברהם אבינו היה עמוד החסד, ויצחק היה עמוד העבודה, ויעקב עצמו היה עמוד התורה, כדכתי' ויעקב איש תם יושב אהלים, וע"כ הורה להם דאח"נ שצריך כל אדם מישראל לשלב בו את כל ג' עמודי עולם אבל עמוד התורה הוא העיקר וע"כ **ברכם קודם בשמו שמורה על התורה ועי"כ יזכו ממילא לעבודה וגמ"ח...**

ופ"א תוך כדי נסיעה אמר לי מרן (האדמו"ר מצאנזקלויזנבורג) זי"ע על התפילה אלו דברים שאין להם שיעור וכו' ותלמוד תורה כנגד כולם, דלכא' הול"ל ותלמוד תורה מעל כולם, ותירץ דע"י תלמוד תורה יכול לזכות לכל העניינים המנויים

לעיל, כגון כיבוד אב ואם דאין לך גדול מזה ע"י תלמוד תורה, דהכך גורם בזה נחת רוח לאביו, והדבר ידוע.

הגאון רבי שמואל אהרן פלדמן שליט"א

אב"ד בתל-אביב

"בחצרות החיים", תמוז תשנ"ט, ע' ס"ז

הרבה פעמים חשבתי לא עליך המלאכה לגמור, ולא לכל שואל צריך ליתן תשובה, הלא איש יהודי אנכי, פשוט כמו שאר יהודים. וצריך מקודם ללמוד השיעורין כסדרן ואין מעבירין על המצות, ולבאר הלכות חדשות צריך לעיון רב וללמוד הסוגיא וההלכה עד שזוכים לכוון להלכה, ועל ידי זה הרבה פעמים צריך לשנות הסדר של השיעורין כסדרן, וחשבתי שלא טוב לעשות כן ובלי נדר שלא להשיב עוד רק עד שאלמוד מקודם השיעורין כסדרן, וראיתי בחלומי אז פשט הכתוב וישם את אפרים לפני מנשה, ופירושו הוא, כי אפרים, מרמוז על חדושי תורה שאדם מחדש, כי אפרים הוא מלשון פרו ורבו, הינו להפרות ולהרבות בחדושי תורה, ומנשה הוא אותיות משנה, היינו לשנות סתם, אצל הקב"ה חשוב יותר התורה שהיא בבחינת פרו ורבו, שמבאר ומחדש חדושים, מסתם לימוד, וזהו "וישם את אפרים לפני מנשה", ע"כ חלמתי. וזה לשונו הקדוש של תנא דבי אלי' רבא סוף פרק י', אשרי מי שמתחדש דברי תורה על פיו, וכל מי שמתחדש דברי תורה על פיו דומה כמי שמשמיעין אותו מן השמים ואומר לו כך אמר הקב"ה וכו' ובשבילך אני מציל את ישראל כו' עכ"ל התנא דבי אליהו, וע"כ חזרתי ממחשבתי, וחזרתי להשיב כמעט לכל שואל ושואל, ואעפ"י שעי"ז אי אפשר לי להשלים השיעורין כסדרן.

הגה"צ רבי שרגא פייביש שנעבאלג זצ"ל

בהקדמתו לשו"ת "סרגא המאיר", חלק ה'

בדרוש אחד בארתי מה שאמר יעקב (בראשית מח, כ) בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה, שלכאורה קשה מה שאמר עוד הפעם וישם את אפרים לפני מנשה, אחרי שכבר סיפר שהקדים את אפרים ושיכל את ידיו ונתן ימינו על ראש אפרים. וסוד יש בדבר כי ענין ברכת הצדיקים בכלל, ומה גם יעקב בחיר שבאבות (ב"ר עו, א), הוא שבכח הברכה מעוררים את הרצון האלקי להסכים על רצונם וחפצם הם, כלומר שבזמן שנתעורר אצלם החפץ והרצון להיטיב עם איזה נותנים הם לו את ברכתם וכברכתם חותמים הם את רצונם, וכן בהכרח יהיה מאז כי חפצם ורצונם יתמלא, למען לא תהיה ברכתם לבטלה. ולזה אחר שסיפר מעשי יעקב כי שיכל את ידיו ונתן הקדימה לאפרים ברך אותם כי בהם יתברכו ישראל, ועי"ז וישם בהחלט את אפרים

להיות תמיד במעלה לפני מנשה, ופעולת יעקב נתגלתה בהמשך הדורות בחלוקת הארץ שמנשה נתחלק לחצאין, מחציתו ירשו נחלתם מעבר לירדן, ואפרים ירש כל נחלתו בארץ ישראל.

"ערכי יהושע" (מאניסטרדישטש) עמ' ל', אות פ"ו

"בפרשת ויחי נאמר (בראשית מ"ח): **"ויאמר ישראל אל יוסף, הנה אנכי מת, והיה אלקים עמכם וגו'".** וכי מה הרבותא ב'והיה אלקים עמכם' כפי שהיה עד כה, כן יהיה גם להבא! ותו: מה שייך כאן 'והיה', לשון שמחה (בראשית רבה מ"ב)?

אלא, שיעקב אבינו לא מת' (תענית ה:), ואדרבה, לאחר פטירתו, יכול הוא להשפיע עוד יותר מאשר קודם, שהרי גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייתן' (חולין ז:). וכמו שאמר אלישע לאליהו כשנפרד ממנו (מלכים ב' ב'): 'ויחי נא פי שנים ברוחך אלי!' **לכך נאמר: 'והיה אלקים עמכם',** כלומר, דווקא עכשיו, אחרי פטירתו של יעקב, יהיה אלקים עמכם עוד יותר מבתחילה; וזהו הטעם ל'והיה', לשון שמחה!"

כ"ק מרן אדמו"ר ה"לב שמחה" מגור זצוק"ל
מוצש"ק פר' תרומה תשל"ז
"לבם של ישראל" (ירושלים תש"ס) ח"ב ע' כ"ז

התפלה נקראת קשת, כמו שפירש רש"י (פר' ויחי) בחרבי ובקשתי היא חכמתו ותפלתו. **ופירש כ"ק אבי זצ"ל** ה"ה כי כמו הקשת כל כמה שהוא מתוחה ביותר לאחור היא מורה את החץ לפניו בכח גדול מאד עד שהחץ בוקע את האויר וחולץ למרחוק ביותר, כך היא התפלה, כל כמה שהלב נרגש ומתעמטת עליו נפשו ביותר עד שהלב קטן מהכיל ומתפרצת התפלה מתוך לבו כחץ מקשת, אז תפילתו בוקעת ועולה למעלה למעלה ביותר ודפח"ח.

"שם משמאל" (סוכטשוב) חיי"שרה תרע"ב, ע' רי"ז

שמעתי מאדמו"ר ס"ק מסקערניוויץ זצ"ל ה"ה, שאמר עה"פ **"האספו ואגידה לכם"** כלומר כאשר יהי' כל אחד בעצמו כאין וכאפס, אז ואגידה לכם כלומר אז תהי' מכולכם אגודה אחת. וזה אשר יקרא אתכם באחרית הימים, כלומר חסיבת הזאת תגיעכם לאחרית הימים. ודפח"ח. **[נספר "תיקון עולם" (ווארשא תרצ"ב) להרה"ח ר' אלתר חיים לוינזון מרייזא].**

"קובץ לב אריה", ניסן תשנ"ט, ע' כ"ו

מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל השתתף פעם באסיפה, והיה מדוכדך מן המזימות ומן התככים שהיו מאחורי הפרגוד.

באותה שעה אמר למקורביו, תמיד התקשיתי, שעל הפסוק "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים" [ויחי מ"ט א] מובא בילקוט שמעוני [רמז קנ"ז] "האספו — הטהרו, כשם שאתה אומר (במדבר י"ב י"ד) תסגר מרים ואחר תאסף".

וכוונת הילקוט, ש"האספו" מלשון "טהרה", כי כנראה, יכול כל יהודי כשלעצמו להיות נקי וצדיק, אבל בזמן שכל היהודים הנקיים והכשרים ומתאספים באסיפה, מיד נכנס לשם היצר הרע של מחלוקת, תככים, ומזימות. ולכן בירך יעקב את בניו "האספו — הטהרו" שתצאו טהורים מכל אסיפה...

"עובדות והנהגות לבית בריסק" (ירושלים תשנ"ט) ח"ב, ע' רצ"ה

כתי' (בראשית מ"ט, א): האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, פירש"י שביקש לגלות את הקץ ונסתם הימנו. ובזה"ק (ח"א רל"ד ע"ב) **אי': דסתום וגלי עיי"ש**, וצריך ביאור, ונראה דודאי דברי יעקב אבינו ע"ה הם דברי רוח"ק, ולא נפל מדבריו צרור ארצה, וא"א לומר דמה שאמר האספו ואגידה לכם וגו' לא נתקיים כלל. אך שהודיעם דעיקר הגלות בא ע"י פירוד הלבבות כדאי' בסה"ק, דכל הגליות נצמחו מן וישנאו אותו האמור באחי יוסף. ובית שני חרב ע"י שנאת חנם כדאי', וגם בית ראשון הי' בו שנאת חנם בנשיאי ישראל כדאי' ביומא (י' ע"ב), ואמר להם עצה לזה האספו [שיחי' להם התחברות ושלוש וריעות, ועי"ן]: אגידה לכם [אמשיך לכם, דהגדה לשון המשכה כמ"ש (דניאל ז, י): נהר די נור נגד ונפק מן קדמוהי. ובזה"ק (ח"ב קל"ו ע"ב) עה"פ (תהלים יט, ב): ומעשה ידיו מגיד הרקיע, נגיד ומשיך, וכ"ה ברבינו בחיי עה"פ (דברים כו, ג): הגדתי היום]. וזה: **האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים**, דע"י אחדות יכולים להמשיך הארה ואור החזור מגאולה העתידה, והנה מה שביקש לגלות הקץ ממש, זה נסתם ממנו, מ"מ סתום וגלי שגילה להם סוד זה שע"י התאספות וקירוב הלבבות יכולים להמשיך את הגאולה גם בימי הגלות.

הגה"ק רבי אריה צבי פרומער זצ"ל הי"ד
אבד"ק קוז'גלוב
שבת הגדול תר"צ בביהכנ"ס דסאסנאווע
שו"ת "ארץ צבי" (ב"ב תש"ן) ח"ב, ע' שנ"ד

בימי נעורי שמעתי מכ"ק מו"ר הגה"ק (אדמו"ר מתולדות־אהרן) בעל דברי אמונה זי"ע, כשיברר עם האברכים הצעירים, ואמר בין השאר, התורה הק'

מדברת אל כל יהודי ויהודי ואומרת לו (בראשית מ"טד), "יתר שאת ויתר עז", כל אחד ואחד מישראל ראוי הוא להתעלות במאד מאד בעבודת השם, רק "פחז כמים", "מים" רומזים לתאוות, המהירות אל התאוות, היא היא אשר משפלת במאד את האדם, לגמרי, ואין מכך מנוס אלא קדש עצמך במותר לך, וכאשר אין נזהרים בכך, באים לטמטום הלב, ונעשה אטום וסתום ואין לוקח ללבו שום דבר שבקדושה, ודבר זה של קדש עצמך במותר לך הרי הוא יסוד הבנין של כל היהדות, ואין שייך לחזק לשום ענין אחר בעבודת השם, כל זמן אשר היסוד הזה אינו קיים אצל האדם.

הרה"ג ר' ידידיה ברנדסדורפר שליט"א

"שנות ביכורים" – מדות (ת"א תשס"א) ח"א, ע' ק"צ

בהיות כ"ק מרן אדמו"ר בעל ישמח ישראל זי"ע לרפואה באחד ממעיני הישועה, בא לקראתו אדם אחד ושאלו מדוע הכהן גדול בתפלתו ביוהכ"פ סיים בלשון התרגום "ולא יעדי עביד שולמן מדבית יהודה" הלא הוא מקרא מפורש (בראשית מ"ט, י') **לא יסור שבט מיהודה וגו' ועז פי' התרגום כנ"ל ולא יעדי וגו', ומדוע בחר בלשון התרגום.**

השיב לו רביה"ק על אתר תיכף ומיד, "הרי אז נכנס הכה"ג לקודש הקדשים, דאסור לשום אדם להכנס עמו, והחזיק בימינו מחתת הגחלים ובשמאלו כף הקטורת, א"כ לא הי' באפשרות לקחת עמו ג"כ ספר בידו, והרי אי' בחז"ל (גיטין ס':) דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בעל פה".

"אורות רבותינו מאלכסנדר" (ב"ב תש"ס) ע' ק"ג, אות י"ב

שמעתי מהרב הצדיק וכו' ר' פנחס ז"ל מקארעין, במעשה שהיה שאירע באדם אחד, דם יצא מחוטמו בלי הפסק ונתרבה החולי רח"ל עד שהרופאים נלאו לבקש רפואות לזה ונתייאשו ממנו, והיה החולה הזה מצוה מחמת מיתה וכל בני ביתו היו בוכים, ונודמן אדם אחד וירא את הצרה הגדולה כי החולה נוטה למות, וילך במהירות לבית היין, ולקח מדה אחד יין טוב וחזק, וצוה אל החולה לשתותו בלי הפסק, ותיכף בשתותו היין נתרפא ונפסק הדם, וישתוממו הרופאים והללו את ד' אשר ברא על העולם מיני סגולות ורפואות. וכשנרצה הדברים לפני הרב הצדיק הנ"ל, הראה להם איך שהרפואה זו נרמז בהתורה (להלן מ"ט, יא) **ובדם ענבים סותה, "סותה" הוא לשון רפואה מלשון אסותא** בדרז"ל בכמה מקומות (שבת קי. ועוד). **ואמר הצדיק הנ"ל,** שבהתורה נרמז כל מיני רפואה שבעולם וסגולות למען ילמדו בני אדם דיעה ומוסר לבקש מהש"י רפואות, **עכ"ל הקדוש.**

הרה"ק רבי פנחס מדינאוויץ זי"ע

"שפתי צדיקים" (ירושלים תשנ"ז) ע' י"ד טו"ב

באסיפה אחת בוילנא על המצב של עולם הישיבות בעת המשבר הכלכלי הגדול בכלכלת ארה"ב, קם אחד על רגליו ואמר שלפי דרך הטבע ולפי המצב הכלכלי הישיבות כולן תסגרנה. וקפץ הגרח"ע על רגליו ואמר: ח"ו, התורה העידה "כי לא תשכח מפי זרעו", התורה לא תשתכח מישראל. [שמעתי מהחברותא שלי הגרא"י דזייקאבסאן זצ"ל].

והנה נאמר על יששכר "ויהי למם עובד". ושמעתי לבאר דאיתא בגמ' דמ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדים, שבאמת היו צריכים ליפול אך בנס נשארו לעמוד, וכן יששכר הת"ח אף אם בדרך הטבע הוא צריך ליפול הוא יעמוד לעולם, וזהו "ויהי למם" — מס הוא מ"ם וסמ"ך שמלמדים שיעמדו לעולם. [שמעתי מפי מחותני הג"ר גדליה שור זצ"ל ודפח"ח].

הרה"ג ר' מיכל זלמן שורקין שליט"א
"מגד גבעות עולם" (ירושלים תשנ"ט) עמ' א', אות א'

רש"י בפירושו על הפסוק "וישב יוסף מצרימה, הוא ואחיו וכל העולים אתו, לקבור את אביו" (בראשית נ' י"ד), מפרש "הוא ואחיו" בחזרתן כאן, הקדים אחיו למצרים העולים אתו, ובהליכתן הקדים מצרים לאחיו, שנאמר ויעלו אתו כל עבדי פרעה וכו' (בראשית נ' ז'), ואח"כ כל בית יוסף ואחיו (שם פסוק ח'), אלא לפי שראו הכבוד שעשו להם מלכי כנען, שתלו כתריותם בארונם של יעקב (פסוק י"ג ע"א), נהגו בהם כבוד, אפשר לומר עוד טעם לזה שהמצרים נתנו לבני ישראל ללכת אחריהם בדרך ממצרים לארץ כנען, ואילו בדרך חזרה למצרים, נתנו המצרים לבני ישראל ללכת לפניהם, כי המצרים חשבו כבר אז לשעבדם ולהעבידם בפרך, כדאיתא בבראשית רבה (ריש פרשת ויחי): כיון שנפטר יעקב אבינו התחילה שעבוד מצרים על ישראל, לפיכך חישו המצרים שבני יעקב יברחו, לכן בדרך ממצרים לכנען, הם הלכו לפני בני יעקב כדי שהמצרים ימנעו מהם מלברוח לכיוון ארץ כנען, ואילו בדרך מכנען למצרים, נתנו לבני יעקב ללכת לפניהם בגלל אותו הנימוק, למנוע מהם לברוח לכיוון ארץ כנען.

הגה"ח רבי שמאי גינזבורג ז"ל
"אמרי שמאי" (ירושלים תשנ"ג) מועדים, ע' רצ"ב